

Неефективна державна політика в галузі історико-культурного розвитку і недосконалість правової бази установ культури призводять до відсутності соціальної захищеності працівників культури. Можна також стверджувати про дискримінацію в оплаті праці працівників культури, переважна більшість з яких – жінки.

Однак при належному впровадженні основних запропонованих напрямів підвищення існуючого рівня державного регулювання сфери культури на регіональному рівні у Запорізькій області можна сподіватися на ефективний розвиток та вдосконалення культурної сфери регіону сьогодні.

Література

1. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства культури і туризму України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua>.
3. Проект з регіонального врядування та розвитку – Україна. Дослідження історико-культурного та культурно-туристичного пріоритету розвитку Запорізької області // Аналітичний звіт / [за ред. С. Могильного]. – Запоріжжя, 2007. – С. 78.
4. Фінансування – один із ключових інструментів здійснення культурної політики на центральному, регіональному та місцевому рівнях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.model21.org.ua/Node/131>.
5. Українські культурні дослідження. Експериментальна веб-сторінка науковців українського центру культурних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.culturalstudies.in.ua/>.
6. Фесенко Н.С. Державне регулювання розвитку культури на регіональному рівні: дис. ... канд. наук з держ. упр. / Н.С. Фесенко // Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України. – Х., 2006. – 180 с.

УДК 351.83

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ІНВАЛІДІВ В УКРАЇНІ

Божко Я.О.

аспірант Національної академії державного управління при Президентіві України, м. Київ

Annotation

The article considers main dimensions of perfecting mechanisms of facilitating employment of people with disabilities in Ukraine. Major reasons of the low level of employment of people with disabilities are determined. Perspective ways of facilitating the employment of people with disabilities in Ukraine are substantiated.

Анотація

У статті розглянуто шляхи вдосконалення механізмів державного регулювання зайнятості інвалідів в Україні. Визначено основні причини низького рівня зайнятості осіб з особливими потребами та обґрунтовано перспективні напрями вдосконалення державного регулювання зайнятості інвалідів в Україні.

Ключові слова

Люди з інвалідністю, зайнятість, механізми, державне регулювання.

І. Вступ

Проблема забезпечення зайнятості осіб з обмеженими можливостями в Україні є актуальною у зв'язку з тим, що ці люди складають ту групу суспільства, чисельність якої постійно зростає. На сьогодні в Україні живе

2,5 млн осіб-інвалідів. Майже кожен 18-й наш співвітчизник – інвалід, тобто людина, яка потребує допомоги та підтримки від держави не тільки в грошовому еквіваленті, а, перш за все, допомоги у створенні умов для інтеграції в економічне та суспільне життя.

Актуальність дослідження зумовлена також необхідністю формування нових теоретичних уявлень, методології розвитку соціальної політики в Україні, адекватної новим змінам та сучасним економічним реформам.

Вагомий внесок у розвиток соціальної державної політики щодо зайнятості інвалідів, їх трудового потенціалу та відповідного ринку праці зробили О. Бабак, І. Гладка, Л. Колешня, О. Лесько, Е. Лібанова, Н. Малиновська, В. Маруніч, О. Петроє, Н. Плалотнюк, В. Скаковська, В. Сушкевич та ін.

Проблема, що становить об'єкт нашого дослідження, є достатньо розробленою у вітчизняній науці. Попри це, вимагають подальшої конкретизації і наукового осмислення причини низької зайнятості осіб з обмеженими можливостями. Крім того, нагальними залишаються подальші розробка і те-

оретичне обґрунтування механізмів сприяння зайнятості зазначеної категорії осіб.

II. Постановка завдання

Метою статті є визначення загальних підходів до вдосконалення механізму державного регулювання зі створення робочих місць для працевлаштування осіб з обмеженими можливостями в Україні.

III. Результати

Основними причинами низького рівня трудової зайнятості інвалідів в Україні в період фінансово-економічної кризи є соціально-економічні умови, зuboжіння переважної більшості населення, безробіття, недосконалість і неузгодженість законодавчих актів,

відсутність єдиної державної організаційно-управлінської структури, яка безпосередньо займалася б і відповідала за працевлаштування інвалідів, фінансова незабезпеченість заходів щодо створення для них робочих місць. Підвищення трудової зайнятості інвалідів в Україні потребує вдосконалення механізму державного регулювання зі створення робочих місць для їх працевлаштування.

Механізм створення робочих місць для інвалідів визначаємо як комплексну взаємоузгоджену систему заходів для забезпечення трудової зайнятості інвалідів, яку можна представити у вигляді такої схеми (див. рис.).

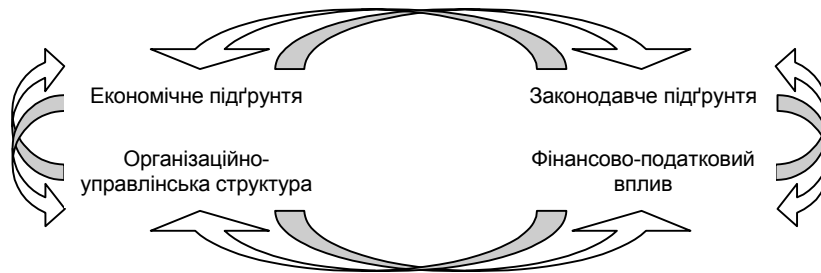

Рис. Комплексна взаємоузгоджена система заходів для забезпечення зайнятості інвалідів

Для ефективного функціонування системи необхідна узгоджена взаємодія усього комплексу заходів забезпечення зайнятості інвалідів, який охоплює: економічне і законодавче забезпечення, організаційно-управлінську структуру, державні програми і стандарти, фінансово-податкові важелі впливу на суб'єктів господарювання. Існуюча система цих регуляторних заходів в Україні не є досконалою.

Сучасне законодавство нашої держави певною мірою відображає ключові проблеми інвалідів у сфері зайнятості. Разом з тим недосконалість чинних нормативно-правових актів є очевидною. З метою вдосконалення нормативно-правового підґрунтя в умовах соціально-економічної нестабільності варто розробити й прийняти закони прямої дії, оскільки, як показує практика, підзаконні акти (інструкції, нормативи та ін.) нерідко нівелюють основні положення самих законів.

Зокрема, для підвищення результативності механізму державного регулювання зайнятості інвалідів в Україні потрібно:

- вдосконалити законодавчі та інші нормативні акти, що стосуються професійної реабілітації, працевлаштування та зайнятості інвалідів;
- створити організаційно-управлінську структуру, яка безпосередньо займалася б і відповідала за професійну реабілітацію, працевлаштування та зайнятості інвалідів;
- розвивати соціально-психологічні механізми (інформаційні, консультаційні) мо-

тивації осіб з особливими потребами до професійного розвитку та зайнятості;

- постійно підвищувати освітній, професійно-кваліфікаційний рівні інвалідів, котрі хочуть і можуть працювати;
- в повному обсязі фінансово забезпечувати всі заходи з професійної реабілітації (психологічної підтримки, професійної орієнтації й профнавчання) інвалідів та їх трудової зайнятості (субсидії, позики, компенсації витрат на заробітну плату тощо).

Економічним підґрунтям підвищення рівня зайнятості інвалідів у згаданому механізмі державного регулювання в Україні є реальне зростання обсягів виробництва продукції за всіма видами економічної діяльності. Це, поперше, забезпечить збільшення як загальної кількості робочих місць, так і їх кількості для працевлаштування інвалідів на підприємствах, в установах, організаціях зі звичайними умовами виробництва, а також на спеціалізованих підприємствах, цехах, дільницях, у навчально-виробничих комбінатах. По-друге, це призведе до поповнення бюджету як державного, так і територіального рівнів, створюючи, таким чином, передумови для фінансування заходів із професійної реабілітації (психологічної підтримки, професійної орієнтації, професійного навчання) та зайнятості інвалідів. У результаті цих дій зростатиме професійно-кваліфікаційний рівень, психологічна готовність до праці інвалідів, які проходять реабілітацію, що, в свою чергу, підвищить зацікавленість роботодавців у їх при-

йомі на роботу, збільшаться можливості для самозайнятості [3].

За умов економічного зростання підвищення рівня трудової зайнятості інвалідів можна забезпечити через:

- розширення використання праці інвалідів на підприємствах, установах, організаціях зі звичайними умовами виробництва як на звичайних, так і на спеціалізованих робочих місцях, з використанням гнучких форм організації праці (скороченого робочого дня, тижня тощо);
- збільшення чисельності інвалідів, які будуть зайняті працею вдома;
- зростання кількості інвалідів на спеціалізованих підприємствах, цехах, у навчально-виробничих комбінатах;
- сприяння організації та здійсненню підприємницької діяльності, різних видів самозайнятості, у тому числі індивідуальної трудової діяльності, фермерства тощо.

З метою вдосконалення нормативно-правового підґрунтя сприяння трудовій зайнятості інвалідів в Україні необхідно:

1) привести вітчизняне законодавство України до норм і стандартів Конвенції ООН про права інвалідів;

2) законодавчо визначити поняття “дискримінація” щодо інвалідів, закріпити принцип рівних прав інвалідів та громадян без інвалідності, заборонити дискримінацію людини з причин інвалідності; внести поправки у законодавство про зайнятість, які знімають будь-які дискримінаційні заходи, що існують стосовно включення інвалідів до відкритого ринку праці [1];

3) створити на законодавчому рівні механізм застосування адміністративної та юридичної відповідальності за дискримінаційні дії щодо інвалідів у сферах освіти, професійної підготовки, праці, зайнятості, забезпечення доступу до соціальної та виробничої інфраструктури, інформації тощо;

4) спрямувати реформування вітчизняного законодавства щодо працевлаштування та зайнятості інвалідів на закріплення антидискримінаційних норм, збільшення обов'язків роботодавців щодо людей з інвалідністю та впровадження стимуляційних механізмів як для роботодавців, так і для осіб з інвалідністю, спрямованих на забезпечення інтеграції інвалідів у трудове життя;

5) розробити законодавчо-нормативні акти щодо впровадження та розвитку в Україні інклюзивної освіти, професійної та фахової підготовки осіб з інвалідністю; прийняти Закон України “Про освіту осіб з обмеженими можливостями здоров'я (спеціальну освіту)”;

6) законодавчо закріпити права інвалідів – випускників навчальних закладів, які здобули фахову або професійну освіту, на перше робоче місце.

Для забезпечення реалізації права на працю та зайнятості осіб з інвалідністю на законодавчому рівні створено відповідні державні інститути, що виконують такі функції:

- формування політики щодо праці та зайнятості осіб з обмеженими можливостями;
- здійснення соціальної, трудової та професійної реабілітації інвалідів, професійного навчання інвалідів;
- надання інвалідам послуг з працевлаштування;
- надання робочого місця та збереження роботи;
- фінансування заходів щодо професійної реабілітації, професійного навчання та працевлаштування інвалідів;
- захист трудових прав та представництво інтересів.

З метою створення єдиної організаційно-управлінської структури для працевлаштування інвалідів належить доповнити Закони України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”, “Про зайнятості населення”, “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”, статтями щодо створення в системі державної служби зайнятості підсистеми з обслуговування інвалідів. Для цього в Державному центрі зайнятості, територіальних, базових центрах зайнятості населення необхідно створити окремі підрозділи (відділи, сектори) з психологічної підтримки інвалідів, їх професійної орієнтації, навчання та працевлаштування. З метою фінансового забезпечення усього комплексу робіт зі згаданих напрямів необхідно розробити процедуру перерахунку коштів із Фонду соціального захисту інвалідів до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття [2].

Механізми державного регулювання процесів зайнятості інвалідів необхідно використовувати шляхом постійного вирішення комплексу завдань, які мають включатися до окремих розділів програм соціально-економічного розвитку, зайнятості населення державного, територіального і базового рівнів, а також до цільових програм професійної реабілітації та зайнятості інвалідів. Із метою реалізації цих завдань у щорічних планах дій мають бути виписані конкретні заходи щодо:

а) вдосконалення законодавства та інших нормативних актів; формування й розвитку організаційно-управлінської структури шляхом створення у Державній службі зайнятості населення окремих підрозділів (відділів, секторів), котрі провадитимуть роботу з психологічної підтримки, професійної орієнтації, професійного навчання та працевлаштування інвалідів, а також поповнюватимуть два банки даних: один – про чисельність усіх інвалідів, які хочуть і можуть працювати (стать, вік, нозологія захворювання, група інвалідно-

сті, професійно-кваліфікаційний рівень, здібності, інтереси, бажання); другий – про кількість та характеристики звичайних і спеціалізованих робочих місць, придатних для працевлаштування інвалідів;

б) поліпшення матеріально-технічного, кадрового, інформаційно-довідкового, наукового, методичного забезпечення роботи з психологічної підтримки, професійної орієнтації, навчання та зайнятості інвалідів;

в) збільшення обсягів і диверсифікація джерел фінансового забезпечення всіх заходів у згаданих напрямках робіт;

г) сприяння організації й розвитку різних форм самозайнятості інвалідів;

д) налагодження плідної, на постійній основі співпраці органів виконавчої влади, служби зайнятості населення, громадських організацій інвалідів із роботодавцями та їх об'єднаннями на державному, територіальному й базовому рівнях;

е) використання важелів морального стимулювання суб'єктів господарювання до працевлаштування інвалідів.

Особливої уваги потребують також механізми фінансово-економічного забезпечення державної політики у сфері зайнятості інвалідів. Тому важливими у цьому контексті є завдання розроблення механізму підтримуваного працевлаштування та супроводу інваліда на робочому місці, визначення джерел фінансування цих послуг та організацій, які ці послуги мають надавати інвалідам; визначення фаху та кваліфікаційного рівня фахівців із супроводження інвалідів на робочому місці; розроблення державної програми підтримуваного працевлаштування інвалідів.

Невідкладним також є завдання з удосконалення розподілу коштів суми адміністративно-господарських санкцій та пені за невиконання роботодавцями нормативу створення робочих місць для працевлаштування інвалідів шляхом раціоналізації їх розподілу на користь заходів щодо професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації інвалідів, їх працевлаштування на відкритому ринку праці, підтримки роботодавців та осіб з інвалідністю, що працюють на звичайних робочих місцях, оплати індивідуальних помічників для інвалідів, які допомагають їм виконувати роботу тощо.

Завершуючи розгляд проблеми в рамках нашої статті, необхідно зауважити, що ефективно розв'язати проблему трудової зайнятості людей з інвалідністю неможливо як окрему соціальну проблему, у відриві від налагодженого співробітництва всіх зацікавлених сторін, а саме: державних органів, установ та громадських організацій, які сприяють зайнятості інвалідів. Інтеграція людей з інвалідністю в суспільне виробництво потребує системності, комплексності й послідовності зусиль державних органів і

громадських організацій інвалідів щодо створення державної інформаційно-аналітичної системи; цілісної багатопрофільної системи реабілітації; організаційно-управлінської структури; державних програм і стандартів реабілітації людей з інвалідністю; підсистеми професійної орієнтації та психологічної підтримки інвалідів тощо.

Розробка основних напрямків удосконалення механізмів сприяння зайнятості інвалідів в Україні сприятиме подальшому покращенню якості надання послуг зі сприяння зайнятості інвалідів та підвищення ефективності державного управління в сфері зайнятості інвалідів в Україні.

IV. Висновки

Отже, проблема зайнятості осіб з обмеженими можливостями є найгострішою й найболючішою для цієї категорії людей, адже вона тягне за собою ряд інших проблем: низький рівень матеріального забезпечення, соціальне виключення, дезінтеграцію та ін. Держава на рівні своїх можливостей намагається вирішувати цю проблему, але, на жаль, таких заходів ще замало.

Таким чином, лише за умови економічного зростання, вдосконалення нормативно-правового підґрунтя, створення єдиної державної організаційно-управлінської структури з професійної реабілітації та працевлаштування, розробки заходів щодо вирішення згаданих проблем у державних та місцевих програмах, розробки стандартів послуг та їх якості, підвищення освітнього, професійно-кваліфікаційного рівнів інвалідів, які хочуть і можуть працювати, а також достатнього фінансування всіх заходів – можна буде реально забезпечити підвищення рівня зайнятості інвалідів в Україні.

Література

1. Бондарчук К.П. Сприяння зайнятості інвалідів / К.Б. Бондарчук // Економіка України. – 2002. – № 9. – С. 37–44.
2. Васильченко В.С. Державне регулювання зайнятості : навч. посіб. / В.С. Васильченко. – К. : КНЕУ, 2007. – 252 с.
3. Врегулювання проблемних питань працевлаштування та захисту прав інвалідів у сфері праці : практ. посіб. – К. : Університет Україна ; Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів, 2007. – 156 с.
4. Дікова-Фаворська О.М. Креативний метод освіти осіб з обмеженими функціональними обмеженнями здоров'я / О.М. Дікова-Фаворська // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління : зб. наук. пр. Серія: Спеціальні та галузеві соціології. – Донецьк : ДонДУ, 2009. – Вип. 116. – С. 96–108.
5. Качан Л. Через професію – до соціальної інтеграції / Л. Качан, Н. Комарова //

- Соціальний захист. – 2003. – № 11. – С. 9–21.
6. Лібанова Е. Ціннісні орієнтації та соціальні реалії українського суспільства / Е. Лібанова // Економіка України. – 2008. – № 10. – 135 с.
 7. Лесько О.Й. Соціально-економічні аспекти зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями / О.Й. Лесько, І.Г. Мельник // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2002. – Вип. 138. – С. 96–101.
 8. Проблемні питання праці та соціальної політики / [за ред. М.М. Папієва, канд. екон. наук, проф. Т.М. Кір'ян]. – К., 2003.
 9. Сприяння особам з інвалідністю у пошуках зайнятості. Посібник для тренерів – працівників служб зайнятості. Цільова програма МОП з розвитку навиків працевлаштування. – К. : Міленіум, 2004. – 156 с.
 10. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. : у 2 ч. / [авт. кол.: В.А. Скуратівський, В.П. Трощинський, Е.М. Лібанова та ін. ; за заг. ред. В.А. Скуратівського, В.П. Трощинського]. – К. : НАДУ, 2009. – Ч. 1. – 456 с.
 11. Ярошенко О. Працевлаштування інвалідів: диференціація та проблеми правового регулювання / О. Ярошенко // Вісник Академії правових наук. – 2004. – № 3. – С. 97–105.

УДК 35.088.6

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Дегтяр А.О.

доктор наук з державного управління, професор

Календжян Я.В.

провідний спеціаліст

Харківський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України

Annotation

In the article state strategy of financing of higher education is considered in Ukraine, directions of perfection of state mechanism of the financial providing of development of higher education are offered.

Анотація

У статті розглянуто державну стратегію фінансування системи вищої освіти в Україні, запропоновано напрями вдосконалення державного механізму фінансового забезпечення розвитку вищої освіти.

Ключові слова

Освіта, вища освіта, освітні послуги, державний бюджет, фінансування освіти, державна стратегія, кадровий потенціал, деполітизація освіти, нормативи.

I. Вступ

При зростаючих потребах населення в освіті в сучасних умовах великою проблемою постає дефіцит саме фінансових ресурсів, незважаючи на те, що останніми роками держава значно збільшила видатки на освіту. Адже фінансові можливості і перспективи розвитку вищих навчальних закладів визначаються станом державного бюджету, який є основним джерелом фінансування системи вищої освіти. Так, світові видатки на вищу освіту дорівнюють 300 млрд дол. США, що становить 1% світового ВВП, і приблизно 1/3 цих витрат припадає на краї-

ни, що розвиваються, в яких домінують державні університети, а основна їх частина фінансується за рахунок державного бюджету. Саме така залежність організаційної структури державної освіти та зорієнтованість самих навчальних закладів лише на централізоване управління та пряме бюджетне фінансування, що було притаманно суспільному ладу та соціально-економічній політиці радянських часів, стали причиною кризового стану системи вищої освіти на початку 1990-х рр., в наслідках якого полягає одна із причин теперішнього складного фінансово-економічного стану цієї галузі.

Тому на сьогодні постає питання пошуку нових форм і методів фінансування системи вищої освіти. На початковому етапі становлення системи освіти України реформування законодавчої бази щодо вдосконалення умов її фінансування відіграло позитивну роль. Але пізніше в цьому напрямі почали виявлятися певні суперечності, які з часом перетворилися на гальмо для подальшого розвитку освіти.

Питаннями державного фінансування вищої освіти займалися такі вітчизняні учені, як В. Андрущенко [3], Т. Боголіб [4], Є. Бойко [5], В. Буковинський [6], І. Вакарчук [7], Н. Верхоглядова [8], І. Каленюк [9; 10], В. Кремень [11], В. Куценко [12] та ін.

Формування державних соціальних стандартів і нормативів вищої школи є однією